

La inacusativitat i la selecció de l'auxiliar en català antic*

Jaume Mateu

Centre de Lingüística Teòrica
Universitat Autònoma de Barcelona

LA INACUSATIVITAT: UN TEMA CLÀSSIC D'AHIR I D'AVUI

Tal com ja s'ha dit a la bibliografia, un dels encerts més importants de la famosa tipologia quadripartida de «proposicions» (cf. oracions) de Fabra (1956) té a veure amb el seu tipus IV.

(1) I. El nen plora.
III. Plou. És clar.

II. Aquest regle és curt.
IV. Ha arribat un parent meu.

Per exemple, Alsina (2007) recull l'encert de Fabra en proposar el tipus IV i el relaciona amb una hipòtesi important de la teoria sintàctica actual, i.e., la hipòtesi de la inacusativitat:¹

La intuïció que hi ha darrere la postulació del tipus IV és que l'expressió que hi fa de subjecte també té propietats formals típiques dels complements, cosa que no passa amb els subjectes del tipus I. Aquesta idea presagia la hipòtesi inacusativa de Perlmutter (1978): l'observació que hi ha una classe d'oracions intransitives l'únic argument nominal de les quals es comporta en certs aspectes com un complement. Les oracions del tipus IV coincideixen amb les oracions inacusatives [...]. Al costat d'aquesta classe d'oracions intransitives, hi hauria, segons Perlmutter (1978), la classe de les oracions inergatives, l'únic argument nominal de les quals tindria només propietats de subjecte. La classificació d'una oració intransitiva en una d'aquestes dues classes depèn en gran part de les propietats

* L'elaboració d'aquest treball s'ha beneficiat dels projectes de recerca FFI2011-23356 (Ministerio de Economía y Competitividad) i 2009SGR-1079 (Generalitat de Catalunya). Agraïm a Maria-Rosa Lloret, Clàudia Pons-Moll i Eva Bosch-Roura el fet d'haver-nos convidat al CLUB 21, i a Jordi Fortuny, Gemma Rigau, Mar Massanell, Víctor Acedo, Cristina Real i Sebastià Bonet els seus comentaris constructius.

¹ En efecte, la llista d'autors que parlen del tipus IV de Fabra i de la seva relació amb la famosa hipòtesi de la inacusativitat és força llarga: veg., p. ex., Ferrater (1981), Bartra (1987), Solà (1987, 1994), Bonet (1991), Rigau (1997, 2005, 2013, entre d'altres), Rosselló (2002), Costa (2005), Alsina (2007), Massanell (2011).

lèxiques del verb. Entre els verbs de les oracions inacusatives, hi trobem: *venir*, *caure*, *arribar*, *cremar-se*, *aprimar-se*, etc. Entre els verbs de les oracions inergatives, hi trobem: *treballar*, *cantar*, *saltar*, *parlar*, *tossir*, etc.²

Algunes qüestions que seran tractades, en major o menor grau, en aquest treball són les següents:

- (2) a. La transitivitat, la inergativitat i la inacusativitat són propietats del verb (i en aquest sentit podem parlar, per exemple, de *verbs* inacusatius; veg., p. ex., Levin i Rappaport Hovav, 1995) o són propietats de la construcció (i en aquest sentit podem parlar, per exemple, de *construccions/oracions/estructures* inacusatives; veg., p. ex., Borer, 2005)?
- b. La inacusativitat (i) està determinada semànticament i representada sintàcticament (Perlmutter, 1978; Levin i Rappaport Hovav, 1995, entre d'altres), (ii) no es pot predir plenament a partir de la semàntica i només està representada sintàcticament (cf. Rosen, 1984; Perlmutter, 1989, i.a.) o (iii) no es pot explicar en termes sintàctics sinó més aviat en termes semàntics o conceptuals (cf. Van Valin, 1990; Aranovich, 2000; Stolova, 2007, entre d'altres)?
- c. Els diagnòstics o tests de la inacusativitat són sensibles a aspectes sintàctics i/o a aspectes semàntics? (cf., p. ex., Burzio, 1986; Levin i Rappaport Hovav, 1995). Què passa quan diferents diagnòstics aplicats a un mateix verb donen resultats diferents, i.e., un determinat verb intransitiu sembla que es comporta com a inacusatiu d'acord amb un test i com a inergatiu d'acord amb un altre (veg., p. ex., Zaenen, 1993)?

Pel que fa a la qüestió de (2a), el caràcter *construccional* de l'estructura argumental s'ha posat de manifest a la bibliografia en parlar, per exemple, d'algunes construccions existencials que, d'entrada, sembla que inclouen verbs inergatius. Cf., p. ex., els exemples de (3) del català central i els de (4) del català nord-occidental (cf., p. ex., Solà, 1994; Rigau, 1997, 2005; Mateu i Rigau, 2002; Rosselló, 2002; Massanell, 2011). En efecte, el caràcter no inergatiu de les construccions de (3) es pot demostrar pel fet que admeten un subjecte postverbal sense determinant (cf. **Canten nens* / ^v*Vénen nens*). La manca de concordança entre l'argument nominal postverbal i el verb a les dades de (4) fa encara més evident que no estem davant d'un verb inergatiu (o d'una estructura/oració inergativa: cf. **Canta nens* / ^v*Ve pluges*). A l'apartat 3 en tornarem a parlar, de les construccions de (3) i (4).

2 Extret de www.upf.edu/universitat/presentacio/pompeufabra/alsina.html.

- (3) a. En aquesta coral hi canten nens.
 b. En aquesta coral, de nens, n'hi canten molts.
- (4) a. En aquesta coral hi canta nens.
 b. En aquesta coral, de nens, n'hi canta molts.

Pel que fa a la qüestió de (2b), adoptarem també la hipòtesi de Hale i Keyser (2002), Marantz (2005, 2013) i Harley (2011), entre d'altres, d'acord amb la qual el significat estructural està determinat per la construcció sintàctica. En aquest treball ens limitarem a aplicar aquesta hipòtesi a l'estructura argumental, concretament a les estructures inacusatives i inergatives.

Finalment, pel que fa a la qüestió de (2c), val la pena de remarcar que no sempre és fàcil determinar a partir dels diagnòstics típics si el verb (o construcció) és inacusatiu o no. Un cas clàssic és el del verb *agradar* (veg., p. ex., Rigau, 1990). Tenint en compte les dades de (5), podríem arribar a la conclusió que estem davant d'un verb intransitiu inergatiu, ja que, per exemple, *agradar* no admet un subjecte postverbal sense determinant (veg. (5a)) ni tampoc entra en una construcció de participi absolut del tipus exemplificat a (5b). Ara bé, el fet que tampoc no siguin ben formats exemples amb verbs transitius com els de (6) ens pot fer pensar que la agramaticalitat dels exemples de (5) no té a veure directament amb la inacusativitat sintàctica, sinó amb propietats semàntiques dels verbs psicològics de determinat tipus estatiu (vegeu Royo, en prep.).³

- (5) a. *Agraden llibres (cf. *Arriben cotxes*).
 b. *Un cop agradats els llibres (cf. *Un cop arribats els cotxes...*).
- (6) a. *Odien llibres.
 b. *Un cop odiats els llibres [...]

³ Probablement, la agramaticalitat de (5b) s'explica pel mateix motiu que la de (ib): i.e., *agradar* i *faltar* són predicats atèlics (això és, sense culminació inherent). Ara bé, cal notar que aquest tret aspectual no explica per què (ia) és ben formada i en canvi no ho és (5a). En efecte, l'aspecte lèxic del verb no sembla rellevant a l'hora d'acceptar un subjecte postverbal sense determinant: en aquest sentit, *faltar* i *arribar* tenen el mateix comportament sintàctic, tot i que, aspectualment, el primer és més semblant al verb *agradar* (és a dir, *faltar* i *agradar* són tots dos verbs estatus, encara que de diferent tipus: vegeu Royo, en prep.).

(i) a. Falten papers.
 b. *Un cop faltats els papers [...]

En aquest treball ens centrarem en un sol diagnòstic de la inacusativitat:⁴ la selecció de l'auxiliar en la formació dels temps compostos en català antic (cf. Batlle, 2002; Ramos, 2005; Mateu, 2005, 2009; Massanell i Mateu, en prep.; Mateu i Massanell, en premsa, p. ex.). Hem volgut centrar-nos en aquest diagnòstic perquè, efectivament, aquest tema ofereix una magnífica ocasió per a connectar un tema clàssic d'ahir (cf. les reflexions de Par, 1923, sobre la selecció de l'auxiliar en català antic) amb un tema clàssic d'avui com és el de determinar què és la inacusativitat (veg., p. ex., Perlmutter, 1978; Levin i Rappaport Hovav, 1995). Més concretament, l'estudi de la selecció de l'auxiliar en les construccions existencials del català antic ens permetrà també de revisar l'afirmació àmpliament estesa a la bibliografia (vegeu la nota 1) que el famós tipus IV de Fabra (1956) (e.g., *Ha arribat un parent meu*) presagia la hipòtesi de la inacusativitat. Partint de la hipòtesi que en català antic l'estructura argumental determina la selecció de l'auxiliar, compararem les construccions pròpiament inacusatives, les quals seleccionen *ésser* (e.g., *La malaltia ere venguda per peccat*), amb les construccions existencials del tipus IV, les quals seleccionen *haver* (e.g., *Los à vengut gran dan a lur molí*). D'acord amb les anàlisis sintàctiques de Hale i Keyser (2002) i Kallulli (2008) de les construccions angleses amb argument extern locatiu (angl. «*there* constructions»), a aquestes construccions existencials del català antic no els assignarem una estructura pròpiament inacusativa (on «pròpiament inacusativa» vol dir sense cap element ocupant la posició d'argument extern).

LA SELECCIÓ DE L'AUXILIAR EN CATALÀ ANTIC I EL PROCÉS DE SUBSTITUCIÓ D'«ÉSSER» PER «HAVER»

Tal com es remarca a Mateu (2005), una de les descripcions tradicionals més acurades de l'ús dels auxiliars *ésser* i *haver* en català antic és la que fa Par (1923: 320) en el seu estudi sintàctic de la prosa de Bernat Metge: tot i que en fa la classificació per verbs, aquest autor ja s'adona que la selecció de l'auxiliar no depèn pròpiament del verb lèxic, sinó de les característiques de la construcció amb què aquest s'associa en cada cas (cf., p. ex., «es l'auxiliar ço qui nos indica com devem considerar l'acció»).

4 El lector pot trobar un resum força complet i detallat dels diferents diagnòstics de la inacusativitat aplicats a la llengua catalana en l'excel·lent capítol de Rosselló (2002). Vegeu també Fortuny (aquest volum).

857. Us respectiu dels auxiliars 'haver' y 'ésser'. — Comencem per observar que'l darrer era y es per excelencia l'auxiliar de la veu passiva dels verbs tranzitius (§ 462).

Quan no's tracta de veu passiva, sinó de temps compostos de l'activa, caldría esperar que l'auxiliar fos sempre 'haver', mes no es axís. Hem de departir ací los verbs:

Tranzitius. — Los temps compostos actius llurs, tostemps són formats ab 'haver'. [...]

Intranzitius. — Uns duhen 'haver', y en aquests es considerada ans que tot l'activitat del verb; d'altres porten 'ésser', y són los qui reflecten mils l'estat resultant de dita activitat. Disquisició aquesta, emperò, qui no pot pas ésser aplicada *a priori*, ans al contrari, es l'auxiliar ço qui nos indica com devem considerar l'acció, aytant més quant en uns matexos verbs hi ha discrepàncies segons los endrets y èpoques del domini romànich. Quiscun porta, donchs, son auxiliar; y hom pot sols remarcar un cayent a favor de 'ésser' en aquells qui denoten 'moviment', y 'estat o repòs'. Es debades reblar qu'en aytal cas aquest auxiliar no indica veu passiva, car nos ocupem ara d'intranzitius.

Tal com posen de manifest Massanell i Mateu (en prep.), el comentari de Par (1923: 320) és encertat i alhora útil per a entendre algunes dades del català antic en què un mateix verb apareix auxiliat tant amb *ésser* com amb *haver*. En efecte, al costat dels casos «prototípics» d'*anar* amb *ésser* en construccions de canvi de lloc com les de (7), hi ha diversos exemples d'*anar* auxiliat amb *haver* que transmeten la idea de 'fer un recorregut', en les quals el verb va acompanyat per un complement directe (acusatiu d'extensió) o per un complement preposicional de règim encapçalat per *per*, que expressen l'espai recorregut o bé el temps transcorregut, com es veu a (8).⁵

(7) a. Mas cor avia ·I· ayn passat, per so cor a Roma era anat e tornat, él se pensà que Jhesú Crist fos en etat d'un ayn e de pus. (1275-1299, Vides: 98, l. 21)

b. O layre malvat! E on ést anat? (1275-1299, Vides: 440, l. 12)

(8) a. Mas en qual manera pogren aver anat tanta de terra en tan poc de temps, so és que fossen vengutz d'Orient entrò en Jherusalem en ·XIII· dies —lo

⁵ D'acord amb Massanell i Mateu (en prep.), val la pena remarcar especialment l'origen d'aquests exemples, perquè la data tan reculada (fi del segle XIII) i l'adscripció geolectal del text (en rossellonès encara avui *anar* s'acompanya d'*ésser* en construccions de canvi de lloc) reforcen la interpretació que l'aparició de l'auxiliar *haver* es deu al tipus de construcció i no és pas interpretable com una primera mostra de vacil·lació en l'ús de l'auxiliar *ésser* (cf. Ramos, 2005), que no apareix mai en aquest tipus d'estructura, reservada sistemàticament a *haver* des dels orígens.

qual loc dien que és en lo mig del món fermat— és deydor. (1275-1299, Vides: 136, l. 28)

- b. On con él agués ja anades ·VIII· jornadas, e en I loc se pauzàs, lo diable culí totes les canes, e al cap d'él les pozà; (1275-1299, Vides: 155, l. 10)
- c. E co Sen Gregori agés ja anat per III dies, él s'amagà en un ostal en què los autres pausaven. (1275-1299, Vides: 292, l. 1)

Aquesta determinació de l'auxiliar a partir de les construccions i no dels verbs explica també les divergències entre les llengües romàniques o la possibilitat que en una mateixa llengua un verb pugui ocórrer amb tots dos auxiliars. Així, per exemple, les dades de (9) mostren com el verb francès *rougir* i l'italià *arrossire* 'envermellir' s'associen a construccions que requereixen auxiliars diferents: *avoir*, en el primer cas (fet que, en paraules de Par (1923), implica que és considerada «ans que tot l'activitat del verb»), i *essere*, en el segon (i això suposa que s'hi reflecteix «l'estat resultant de dita activitat»). En termes similars, Labelle (1992) remarca que a (9a) s'expressa un procés intern, mentre que a (9b) allò important és el canvi d'estat (vegeu també Levin i Rappaport Hovav, 1995 i Mateu, 2002, on es comenten de manera més detallada contrastos com el de (9)).

- (9) a. Jean a rougi.
- b. Gianni è arrossito.

Així mateix, una llengua com l'italià, que manté clarament la doble auxiliaritat, ofereix, com és ben sabut, exemples com els de (10a) i (10b): això és, un mateix verb com ara *correre* pot inserir-se en dues construccions diferents, la primera de les quals demana *avere* (el complement duratiu *per due ore* serveix per a remarcar l'activitat executada), mentre que la segona requereix *essere* (i aquí convé subratllar que el complement de destinació *a casa* ajuda a situar el focus en el resultat de l'activitat: haver recorregut un trajecte i trobar-se en un lloc nou). A diferència, però, del que passa en les llengües germàniques (veg., p. ex., els exemples de l'alemany d'(11), extrets de Sorace, 2000: 876), aquesta doble auxiliaritat en els verbs de manera de moviment no és pas sistemàtica en italià: per exemple, verbs com ara *danzare* o *camminare*, que expressen manera de moviment però no direccionalitat, només poden construir-se amb *avere* (cf. (10d) i (11b)).

- (10) a. Gianni ha corso per due ore.
- b. Gianni è corso a casa.
- c. Gianni ha ballato per due ore.
- d. *Gianni è ballato a casa.

- (11) a. Hans und Rita {haben/*sind} getanzt.
 Hans i Rita han/són ballat
 'Hans i Rita van ballar.'
- b. Hans und Rita {sind/*haben} in den Saal getanzt.
 Hans i Rita són/han en.dir. la sala ballat
 'Hans i Rita van entrar a la sala ballant.'

D'altra banda, l'observació actual que hi ha verbs intransitius de l'italià que són més variables que d'altres pel que fa a la selecció de l'auxiliar (vegeu els treballs importants de Sorace, 2000, 2004, entre d'altres) té també un precedent a l'obra de Par (1923: 320) quan diu que «hom pot sols remarcar un cayent a favor de 'ésser' en aquells qui denoten 'moviment', y 'estat o repòs'». En aquest sentit, Mateu (2005) fa veure un paralelisme entre el *cayent* de Par aplicat a les dades del català antic i el factor de *gradience* 'gradació' que Sorace observa per a l'italià. Així, per exemple, les dades de (12), extretes de Sorace (2000), demostren que en italià alguns verbs intransitius (p. ex., els de (12a-12b) i (12k)) seleccionen un auxiliar de manera més categòrica que d'altres (p. ex., els de (12c) a (12j)). Els primers verbs, Sorace els anomena «nuclears» (*core verbs*), mentre que els segons, els anomena «no nuclears» o «perifèrics».

- (12) a. Gianni è/*ha arrivato.
 b. Gianni è/*ha morto.
 c. Le mele sono marcite/?hanno marcito al sole.
 d. I miei nonni sono sopravvissuti/?hanno sopravvissuto al terremoto.
 e. Ancora una volta sono/?ho rimasto solo.
 f. La guerra è durata/?ha durato a lungo.
 g. I dinosauri sono esistiti/?hanno esistito 65 milioni di anni fa.
 h. Il nuovo ballo brasiliano è/ha attecchito anche in Italia.
 i. La campana ha rintoccato/?è rintoccata.
 j. Maria è corsa/*ha corso in farmacia.
 j'. È corsa/?ha corso voce che Maria si sposa.
 j''. Gli atleti svedesi hanno corso/?sono corsi alle Olimpiadi.
 k. Gianni ha lavorato/*è lavorato.

Segons Sorace, els judicis de gramaticalitat en el cas dels verbs intransitius no nuclears (p. ex., els que expressen aparició i existència) admeten més variació en comparació amb els dels verbs intransitius nuclears (p. ex., els verbs tèlics de canvi de lloc o d'estat). A (13) hi ha representada la Jerarquia de la Selecció d'Auxiliar (*Auxiliary Selection Hierarchy*) que Sorace proposa en els seus

treballs (vegeu també Bentley i Eythórsson, 2003, per a una proposta similar). Bàsicament, aquesta jerarquia codifica dos factors: la telicitat i l'agentivitat. En paraules de Keller i Sorace (2003: 60-61):

[...] els verbs que es troben a l'extrem de la selecció d'ÉSSER en la JSA [és a dir, la Jerarquia de la Selecció de l'Auxiliar] són verbs inacusatius nuclears i denoten un canvi tèlic; els verbs que es troben a l'extrem de la selecció d'HAVER són verbs inergatius nuclears i denoten una activitat agentiva en la qual el subjecte no es veu afectat. Els verbs intermedis que hi ha entre els dos extrems incorporen la telicitat i l'agentivitat en menor grau i tendeixen a tenir una estructura eventiva menys especificada (bàsicament, una d'estativa) [...]. Els verbs nuclears són aquells verbs en què els judicis de gramaticalitat dels parlants nadius són màximament consistents i que s'adquireixen més aviat per part d'aprenents tant de primera llengua com de segona llengua. En canvi, els verbs intermedis estan exposats a més diferències entre les llengües i exhibeixen una gradació en les preferències a l'hora de seleccionar l'auxiliar.⁶

(13) La jerarquia de la selecció d'auxiliar de Sorace (2000: 863)

CANVI DE LLOC Selecció d'ÉSSER (variació mínima)
 CANVI D'ESTAT
 CONTINUACIÓ D'UN ESTAT PREEXISTENT
 EXISTÈNCIA D'UN ESTAT
 PROCÉS NO CONTROLAT
 PROCÉS CONTROLAT (AMB MOVIMENT)
 PROCÉS CONTROLAT (SENSE MOVIMENT) Selecció d'HAVER (variació mínima)

És en aquest context també en què val la pena de remarcar una generalització empírica que posa de manifest Mateu (2005, 2009): p. ex., en general, aquells verbs intransitius que, sincrònicament, en italià són més variables o admeten més «gradació» pel que fa a la selecció de l'auxiliar són els que més aviat van perdre l'auxiliar *ésser* en català antic (veg. Batlle, 2002) i *ser* en cas-

6 «Verbs at the BE end of the ASH ['Auxiliary Selection Hierarchy': J.M.] are core unaccusatives and denote telic change; verbs at the have end are core unergatives and denote agentive activity in which the subject is unaffected. Intermediate verbs between the two extremes incorporate telicity and agentivity to lesser degrees, and tend to have a less specified (basically stative) event structure [...]. Core verbs are those on which native grammaticality judgments are maximally consistent, and are acquired early by both first and second language learners. In contrast, intermediate verbs are subject to crosslinguistic differences and exhibit gradient auxiliary selection preferences».

tellà antic (veg. Aranovich, 2003).⁷ En efecte, tal com posa de manifest Mateu (2005, 2009), no deu ser una mera coincidència el fet que les generalitzacions diacròniques a què arriben Batlle (2002) i Aranovich (2003) per al català antic i per al castellà antic, respectivament (cf. (14) i (15)), tinguin força punts en comú amb les observacions sincròniques que fa Sorace (2000) per a l'italià.

- (14) Batlle (2002: 30): «En general, l'auxiliar *ésser* es manté amb força estabilitat en aquells àmbits que li són propis, però fins i tot en els textos del període medieval *haver* pot aparèixer esporàdicament. D'acord amb les dades del nostre corpus, observem que no tots els verbs i construccions verbals presenten la mateixa capacitat per acceptar l'auxiliar *haver*, ja que uns es mostren més conservadors que d'altres. El comportament més innovador sembla donar-se en els verbs esdevenimentals (p. ex. *ocórrer, succeir, esdevenir*), en els verbs copulatius *estar, restar i romandre* i en les construccions pronominals en què el clític funciona com a objecte directe, que presenten un subjecte no animat. Per contra, el comportament més conservador apareix en el verb *ésser*, en els verbs intransitius de canvi d'estat, en els intransitius de moviment i en les construccions dels verbs *poder i voler* seguits d'infinitiu».
- (15) Aranovich (2003: 5-6): «Amb un sol cop d'ull als verbs d'aquest grup, hom pot apreciar que el grau d'*afectació* del subjecte és un factor [important] en la substitució de *ser* per *haber* com a auxiliar de perfet. En un extrem del *continuum* hi ha els subjectes dels verbs estatus d'existència i aparició com *quedar*. Els subjectes d'aquests verbs no pateixen cap canvi d'estat o de lloc; per tant, no es veuen afectats en cap sentit per l'esdeveniment. Aquesta va ser la primera classe que va perdre la capacitat per a seleccionar *ser*. En l'altre extrem hi ha els subjectes de verbs de moviment dirigit i verbs de canvi d'estat. Aquests subjectes estan afectats perquè es troben en un lloc o estat nou com a conseqüència de l'esdeveniment. Aquestes classes són les darreres en què *haber* va substituir *ser* com a verb auxiliar. Entre aquests dos extrems hi ha verbs de manera de moviment com ara *correr* i verbs dinàmics d'existència i aparició com ara *desaparecer* [...]. La cronologia de la bifurcació en la selecció d'auxiliar en espanyol [antic] s'avé amb la generalització que *com menys afectat es considerava el subjecte, més aviat perdia el verb la seva capacitat per a seleccionar l'auxiliar ser*».⁸

7 Mateu (2005, 2009) remarca que és una llàstima que ni Batlle (2002) ni Aranovich (2003) no tinguin en compte ni citin el treball important de Sorace (2000).

8 «A quick glance at the verbs in these groups reveals that the degree of *affectedness* of the subject is a factor in the displacement of *ser* by *haber* as the perfect auxiliary. At one end of the continuum are the subjects of stative verbs of existence and appearance like *quedar* 'remain'. The subjects of these verbs

Així, doncs, d'acord amb els resultats empírics de Batlle (2002), Mateu (2005) proposa que la Jerarquia de la Selecció d'Auxiliar (JSA) per al català antic és la de (16).

(16) CANVI TÈLIC DE {LLOC/ESTAT}	SELECCIÓ D'ÉSSER
————— «línia de tall» estable	(V tèlics)
CANVI ATÈLIC DE {LLOC/ESTAT}	
————— «línia de tall» variable	(V esdevenimentals)
APARICIÓ D'UN ESTAT	
————— «línia de tall» variable	(V estatus)
EXISTÈNCIA D'UN ESTAT	
PROCÉS NO CONTROLAT	
PROCÉS CONTROLAT (AMB MOVIMENT)	
PROCÉS CONTROLAT (SENSE MOVIMENT)	SELECCIÓ D'HAVER

No obstant això, Mateu i Massanell (en premsa) conclouen que, a partir d'una cerca més acurada del *Corpus Informatitzat del Català Antic (CICA)*; vegeu Massanell, 2009), sembla més lícit en tot cas parlar de «construccions nuclears» que no pas de «verbs nuclears». En efecte, les dades de la selecció de l'auxiliar en català antic proporcionen evidència a favor d'un enfocament construccionista de l'estructura argumental. Així, per exemple, en català antic (i en alguerès —veg. Rigau, 2013) cal notar que fins i tot en construccions on apareixen verbs inacusatius «prototípics» com ara *venir* o *arribar* (cf. Sorace, 2000), l'auxiliar seleccionat és *haver* si l'argument Tema té una naturalesa indefinida, mentre que l'auxiliar és *ésser* si aquest argument és definit. És a dir, en català antic, les construccions «fabrianes» del tipus IV (*Ha arribat un parent meu*) seleccionen *haver*, mentre que les construccions inacusatives prototípiques «sorcianes» (*La marquesa d'Aguilar és ja vinguda*) seleccionen *ésser*. En efecte, si s'assumeix que totes dues construccions tenen una estructura argumental inacusativa, una diferent selecció d'auxiliar no és, d'entrada, esperable. Cf., p. ex., les construccions de (17) amb les de (18), i el contrast de (19).

do not suffer any changes in state or location, hence they are not affected in any way by the event. This is the first class to lose its ability to select *ser*. At the opposite end are subjects of verbs of directed motion and verbs of change of state. These subjects are affected since they are in a new location or state as a consequence of the event. These classes are the last ones for which *haber* displaces *ser* as the perfect auxiliary of choice. In between these two extremes are verbs of manner of motion like *correr* 'run', and dynamic verbs of existence and appearance like *desaparecer* 'disappear'. [...] The chronology of split auxiliary selection in Spanish, then, falls under the generalization that *the less affected the subject, the earlier a verb lost its ability to select auxiliary ser*».

- (17) a. Quant la barcha *fo* venguda [...] (1275-1299, Desclot, *Crònica* II: 100, l. 15)
 b. E quant En Volusià *fo* vengut a·N Pilat [...] (1275-1299, *Vides*: 366, l. 28)
 c. de part lur *és* vengut lo mal (1397-1398, *Mostassaf* I: 158)
 d. baste a tu aquest dan tan gran que per tu me *és* vengut (1442-1458 [1425-1448], *Curial*: 321)
 e. La malaltia *ere* venguda per peccat (1445-1449 [1410-1415], Sant Vicent, *Sermons* IV: 154, l. 8)
 f. La marquesa de Agilar *és* ja venguda (1525-1542, *Epistolaris*, c. 65, l. 52)
 g. uns hòmens de Marthorell que *eren* venguts a negociar ab mi (1525-1542, Liori i Requesens, *Epistolaris*, c. 177, l. 10)
- (18) a. per lo qual trencament los à vengut gran dan a lur molí (1263-65, *Alcoi*)
 b. ne negun mal [...] no *ha* vengut de part lur (1397-1398, *Mostassaf* I: 156)
 c. dubtava que a sa filla no *hagués* vengut algun mal soptosament (1490 [1460], Martorell, *Tirant*: 1379)
 d. requerós *àn* vengut alguns (1525-1542, Liori i Requesens, *Epistolaris*, c. 139, l. 14)
 e. me *ha* vingut ara a la memòria una altra cosa sobre assò (1557, Despuig, *Colloquis*: 176)
- (19) a. A 14 de yuliol, per les noves que *heren* vingudes que los tortosins... (1572-1600, F. Despalau)
 b. Vuy, que contam a 3 de desembre, *ha* vingut nova com don Alonso... (1572-1600, F. Despalau)

Tal com observen Mateu i Massanell (en premsa), els enfocaments purament lexicosemàntics de la selecció auxiliar són problemàtics perquè no tenen en compte els factors morfosintàctics. En efecte, des d'un punt de vista lexicosemàntic, el verb *venir* a (17e) o (19a) pot ser classificat lèxicament com a «verb d'aparició» (p. ex., veg. Levin i Rappaport Hovav, 1995: 282). Ara bé, des del punt de vista construccionista que adoptem en aquest treball, aquests exemples no impliquen una construcció amb un significat existencial:⁹ en efec-

⁹ Encara que, des d'un punt de vista purament lexicosemàntic, es pugui dir que els exemples següents impliquen «aparició» de *lo mal* a (ia), *lo dampnatge* a (ib) o *la compunció* a (ic), de fet, són cons-

te, cal distingir les construccions de subjecte de resultat de (17) i (19a), en què se selecciona sistemàticament *ésser*, d'aquelles construccions existencials que s'auxilien normalment amb *haver* (cf. (18) i (19b)). Així, doncs, d'acord amb l'enfocament construccionista, les alternances entre *ésser* i *haver* de (17) i (18)¹⁰ es poden explicar si verbs com ara *venir* o *arribar* es poden integrar en construccions argumentals diferents. Concretament, d'acord amb Par (1923: 320), la construcció amb *ésser* és una estructura atributiva d'estat resultant. En aquest sentit, doncs, no és sorprenent que el subjecte sigui un argument tema definit o específic (cf. *{*(Els) alumnes} estan preocupats* *{*(els) alumnes}*). En canvi, la construcció en què l'auxiliar és *haver* és una construcció existencial amb un argument tema de caràcter indefinit. A continuació, presentem els elements bàsics d'una teoria configuracional de l'estructura argumental que ens permetrà expressar sintàcticament algunes diferències fonamentals entre les dues construccions.

truccions de subjecte de resultat (cf. angl. *subject of result constructions*). En efecte, cal recordar aquí l'encert de Par (1923: 320) quan diu que «d'altres porten 'ésser', y són los qui reflecten mils *l'estat resultant* [l'èmfasi és nostre: J.M.]».

- (i) a. [...] lo mal que li *fós* vengut per les dites metzines
(1374-1377, *Procés criminal*, f. 31v, l. 16)
- b. [...] per assò los *és* vengut lo dampnatge
(1275-1299, *Vides*: 169, l. 11)
- c. [...] e quan *és* venguda la compunció
(1445-1449 [1410-1415], Sant Vicent, *Sermons* IV: 75, l. 12)

10 Aquesta alternança *ésser/haver* no només la trobem en construccions amb verbs de moviment direccional. També la trobem amb verbs estatus com, per exemple, *romandre* o *restar*: cf. les dades d'(i) i (ii). El contrast de (iii) prové de Batlle (2002).

- (i) a. Jesuchrist *són* romases les plagues que rebé en la sua Passió
(1445-1449, Sant Vicent, *Sermons* VI: 27)
- b. ab aquella pocha gent que restada li *era* isqué de la ciutat
(1490 [1460], Martorell, *Tirant*: 104)
- c. lo regne *és* restat a la filla del dit rey
(1475-1499, *Sumari* I: 103)
- (ii) a. car gran riquesa li *havia* romasa de son pare
(1374-1399 [1290], Llull, *Santa Maria*: 188)
- b. no li *ha* romàs un pa
(1400, *Epistolari* Ie: c. 52)
- c. No penses tu que m'*aja* restada gens de sanch en la mia persona
(1490 [1460], Martorell, *Tirant*: 663)
- (iii) a. [...] e:ls rayms qui *eren* romases fossen maduratz
- b. [...] no:m *ha* res romàs de dubte
(xrv-xv) [Diàlegs]

LA INACUSATIVITAT EN UNA TEORIA CONFIGURACIONAL DE L'ESTRUCTURA ARGUMENTAL

En aquest treball adoptem la teoria sintàctica de l'estructura argumental de Hale i Keyser (1993, 2002), revisada per Harley (2011),¹¹ tot concentrant-nos en l'estructura dels verbs intransitius (és a dir, inergatius i inacusatius). El nostre punt de partença és el postulat fonamental següent de la teoria de Hale i Keyser (1993, 2002): això és, els verbs sempre seleccionen un complement, sigui nominal, preposicional o adjectival. Així, per exemple, aquests lingüistes proposen que els verbs de les estructures inergatives són subjacentment transitius: és a dir, seleccionen un complement de naturalesa «nominal» (que es pot incorporar al verb —*ballar*— o no —*fer ball*—). Per tant, en aquest sentit cal notar que l'etiqueta tradicional d'*intransitius pròpiament dits* o *intransitius purs* no sembla que escaigui gaire als verbs inergatius.¹² En català, no és casualitat que, a diferència dels verbs inacusatius, molts verbs inergatius siguin denominals o tinguin un correlat nominal: *plorar/plor*, *cantar/cant*, *jugar/joc*, *treballar/treball*, *roncar/ronc*, etc.¹³

Segons Hale i Keyser, la configuració sintàctica dels verbs inacusatius és més complexa que la que s'ha assumit en treballs clàssics com el de Burzio (1986) i altres, on el verb inacusatiu seleccionava *directament* un argument intern de naturalesa nominal. Hale i Keyser proposen, en canvi, que els verbs inacusatius nuclears (*core unaccusatives*) es distingeixen dels verbs inergatius perquè només els primers impliquen una predicació interna entre un subjecte («l'argument intern») i un predicat d'estat/lloc. En el cas dels verbs inergatius l'argument subjecte es projecta fora de l'estructura argumental (p. ex., com a adjunt a l'SV —cf. Koopman i Sportiche, 1991; Hale i Keyser, 2002— o en la posició d'especificador de la categoria funcional rellevant —cf. *Sv* i *Sveu*, en anglès *VoiceP*; veg. Chomsky, 1995 i Kratzer, 1996, respectivament).

11 Alguns treballs basats en aquesta teoria són, p. ex., Harley (2011), Rigau (1997), Mateu (2002, 2012), Mateu i Rigau (2002, 2010), Marantz (2005, 2013), Mateu i Espinal (2007), Espinal i Mateu (2011), Zubizarreta i Oh (2007), Ramchand (2008), Acedo Matellán (2010); Real-Puigdollers (2013). Per a una crítica de la «sintaxi abstracta» de Hale i Keyser (1993), vegeu Jackendoff (1997) i Kiparsky (1997), entre d'altres.

12 Cf. la naturalesa transitiva dels verbs inergatius en basc: *lo egin* 'nones fer', 'dormir'; *zurrunga egin* 'ronc fer', 'roncar'; *lan egin* 'feina fer', 'treballar'; *negar egin* 'plor fer', 'plorar'; *iolas egin* 'joc fer', 'jugar', etc.

13 Cal notar, en canvi, que la formació de noms deverbals participials no discrimina la classe dels verbs inacusatius (p. ex., *néixer/nascuda*, *entrar/entrada*, *baixar/baixada*, etc.) de la dels inergatius (p. ex., *cantar/cantada*, *passejar/passejada*, *jugar/jugada*, etc.).

D'acord amb la hipòtesi esmentada més amunt, tant els verbs inergatius com els verbs inacusatius seleccionen, doncs, un complement. En el cas de les estructures inergatives el complement és de naturalesa «nominal» (és a dir, no predicativa), mentre que en el cas de les estructures inacusatives, el complement és de naturalesa «preposicional» (o «adjectival», si no s'accepta la reducció que proposen Mateu, 2002 i Kayne, 2008).¹⁴ El subjecte derivat de les estructures inacusatives és un subjecte intern (p. ex., és el subjecte d'una «Oració Reduïda/OR» —veg. Harley, 2011, entre altres—, el predicat de la qual expressa lloc o estat).

- (20) a. Estructura inergativa: $[_{Sv} \text{SDet } [_{v'} \text{ v N}]]$
 b. Estructura inacusativa: $[_{Sv} \text{ v } [_{\text{OR}\{\text{SPrep}^*/\text{SAdj}^*\}} \text{SDet Pred}]]$

Hi ha una semàntica estructural associada a les configuracions sintàctiques de (20): l'estructura inergativa de (20a) s'associa de manera indefectible a predicats d'acció (*FER X*), siguin agentius (p. ex., *En Joan balla*) o no (p. ex., *El sol brilla*), mentre que l'estructura inacusativa de (20b) s'associa de manera indefectible a predicats de transició, sigui positiva —és a dir, predicats de canvi dirigit d'estat/lloc: p. ex., *En Joan ha nascut/arribat*— o negativa —és a dir, predicats estatus: p. ex., *Els unicorns no existeixen*. Mateu (2002) i Acedo Matellán (2010) proposen relacionar l'argument extern de l'estructura argumental de (20a) amb la presència d'un originador (cf. també Borer, 2005 i Ramchand, 2008, entre altres). En canvi, l'estructura inacusativa expressa una configuració eventiva de Figura-Fons (cf. Talmy, 2000). En efecte, assumint que el significat *estructural* es codifica a la sintaxi,¹⁵ es pot defensar que la configuració sintàctica inergativa s'associa de manera sistemàtica amb el significat estructural de $[_{\text{FER}} \text{ FER X}]$, on X s'interpreta com un «tema incremental» (en el sentit de Harley, 2011). De manera semblant, es pot defensar que la configuració sintàc-

14 Mateu (2002) proposa que la configuració «adjectival» de Hale i Keyser (2002) es pot reduir a l'estructura «preposicional» que proposen aquests autors. Vegeu també Kayne (2008) per a la proposta que l'adjectiu no és una categoria primitiva sinó que és fruit de la incorporació d'una categoria «nominal» en una marca «adposicional» (vs. Baker, 2003, on l'adjectiu sí que és considerat una categoria primitiva).

15 Cf. (i) i (ii) per a dues propostes que plantegen la «sintacticització» del significat estructural:

- (i) Marantz (2001: 8): «word (really, root) meanings don't decompose; the semantic *properties* of words (=roots) are different from the compositional/decompositional semantic *features* expressed through syntactic combination».
 (ii) Mateu (2002): «el significat és una funció de contingut conceptual, que no és sintàcticament transparent, i construalitat semàntica (angl. *semantic construal*), que sí que és sintàcticament transparent».

tica inacusativa s'associa sempre amb el significat estructural d'una relació predicativa entre una Figura i un Fons.

D'altra banda, la categoria verbal funcional *v* de (20) té l'estatus de verb lleuger, que pot rebre contingut fonològic de tres maneres: (i) via inserció d'un verb pròpiament lleuger (p. ex., inerg. *fer* o inac. *anar*); (ii) via incorporació o fusió interna (angl. *Internal Merge*) del complement (p. ex., nominal en el verb inerg. *ballar* o preposicional en el verb inac. *entrar*) i (iii) via conflació o fusió externa (angl. *External Merge*) d'un element adjunt a *v* (p. ex., *Hi ballen nens*: cf. *Hi ha nens ballant*).¹⁶

A (21) hi ha representada l'estructura inergativa; a (22), l'estructura inacusativa, i a (23), l'estructura que conté un verb inergatiu però que, segons Rigau (1997) i Mateu i Rigau (2002), entre d'altres, es comporta com a inacusativa (vegeu també Torrego, 1989). Mentre que la formació dels verbs de (21) i (22) implica l'operació d'incorporació d'un complement, la formació del verb de (23) implica l'operació de conflació amb un element adjunt (cf. Mateu i Rigau, 2002; Acedo Matellán, 2010 i Mateu, 2012, entre d'altres). La formació sintàctica d'exemples com el de (23) és una qüestió més debatuda: així, per exemple, mentre que per a Mateu i Rigau (2002), l'arrel \sqrt{BALL} s'adjunta a un verb lleuger *HAYER*, el qual s'ha format a partir de la incorporació d'una preposició estativa en el verb (cf., p. ex., Kayne, 1993 i Rigau, 1997, per a la proposta que *HAYER* = *ÉSSER* + *Prep_{CC}*),¹⁷ per a Acedo Matellán (2010), l'arrel s'adjunta directament a $v_{\text{ÉSSER}}$: cf. (23a) i (23b).

(21) En Joan va ballar: [_{Sv} En Joan [_v v_{FER} \sqrt{BALL} -]]

(22) En Joan va entrar: [_{Sv} v_{ANAR} [_{OR/SPrep*} En Joan *DINS*]]

16 Aquestes tres vies es poden exemplificar també de manera clara amb exemples de l'anglès (veg. Mateu i Rigau, 2002; Mateu, 2002, 2012; Acedo Matellán, 2010; Real-Puigdollers, 2013, entre d'altres):

(i) inserció d'un verb lleuger: angl. *John went into the room dancing* / *John made the metal flat by hammering it*.

(ii) incorporació del complement (cf., p. ex., la «lexicalització» del {trajecte/resultat} en l'arrel verbal): angl. *John entered the room dancing* / *John flattened the metal with a hammer*.

(iii) conflació d'un element adjunt (cf., p. ex., la «lexicalització» de la manera en l'arrel verbal): angl. *John danced into the room* / *John hammered the metal flat*.

Vegeu també Masullo (1992) i Fernández-Soriano (1999), entre d'altres, per a més discussió sobre els anomenats «subjectes locatius i datius» (cf. angl. *quirky subjects*).

17 Vegeu Rigau (1997) i Mateu i Rigau (2002) per a la proposta que la preposició de (23a), la qual expressa possessió, es pot identificar amb la «preposició de coincidència central» (*P_{CC}*) que proposen Hale (1986) i Hale i Keyser (1993, 2002).

(23) En aquest esbart hi ballen nens:

- a. [_{SV} [_V √BALL- V_{HAVER}]] [_{OR/SP} hi [_{P'} P_{CC} nens]]]
 b. [_{SV} [_V √BALL-V_{ÉSSER}]] [_{OR/SP} nens hi]]]

Un problema no trivial de l'anàlisi de (23b), en què el pronom *hi* no és un «subjecte»/especificador impersonalitzador (cf. (23a)) sinó que és el predicat de l'OR, és que oracions com ara *Els nens hi ballen* / *En aquest esbart hi ballen els nens*, això és, amb subjecte definit, no poden tenir una estructura argumental inacusativa sinó que en tenen una d'ingrativa. Ara bé, tal com remarca Acedo Matellán (2010), l'anàlisi de (23b) pot copsar un fenomen típic de les llengües germàniques, d'acord amb el qual els verbs de manera de moviment s'analitzen com a inacusatius quan hi ha un SPrep direccional: cf. l'exemple de (24a), que s'associa amb una estructura ingrativa, amb l'exemple de (24b), que s'associa amb una estructura inacusativa (les dades de (24) estan extrets de Sorace, 2000: 876; ex. [40]). A (25) hi ha representades les estructures argumentals de (24) que proposen Mateu (2008) i Acedo Matellán (2010).

- (24) a. Hans und Rita {haben/*sind} getanzt. (alemany)
 Hans i Rita han/són ballat
 'Hans i Rita van ballar.'
 b. Hans und Rita {sind/*haben} in den Saal getanzt.
 Hans i Rita són/han en.dir. la sala ballat
 'Hans i Rita van entrar a la sala ballant.'

- (25) a. [_{SV} H&R [_{V'} V_{FER} √TANZ-]]
 b. [_{SV} [_V √TANZ- V_{ANAR}]] [_{SDirec} H&R [_{Direc'} in den Saal]]]

L'ESTRUCTURA ARGUMENTAL SINTÀCTICA DE LES CONSTRUCCIONS EXISTENCIALS

Com hem vist abans, en català antic, les construccions existencials del tipus IV de Fabra (cf. els exemples de (18); p. ex., (18a) *los à vengut gran dan a lur molí* (1263-1265, *Alcoï*)) seleccionen *haver*, mentre que les construccions inacusatives no existencials (cf. els exemples de (17); p. ex., (17a) *Quant la barcha fo venguda*, [...] (1275-1299, Desclot, *Crònica II*: 100, l. 15)) seleccionen *ésser*. Si assumim que el test de la selecció de l'auxiliar *haver/ésser* en català antic és rellevant per a diagnosticar si hi ha o no argument extern a l'especificador de la

categoria funcional que l'introdueix (p. ex., *v*), podem concloure que les dades de (18) no tenen una estructura pròpiament inacusativa.

D'acord amb l'anàlisi de les construccions existencials de Hale i Keyser (2002) i Kallulli (2008), la nostra proposta és que les proposicions fabrianes del tipus IV (p. ex., *Ha entrat un amic meu*) no són pròpiament construccions inacusatives (on, tècnicament, «inacusatives» equival a estructures sense inserció directa d'SDet a l'espec-*v*), sinó que tenen l'estructura argumental de (26), on la posició d'argument extern (espec-*v*) està directament ocupada pel pronom locatiu abstracte *HI* (cf. angl. *There entered a friend of mine*).

(26) [_{SV} HI [_V V_{ANAR} [_{OR/SPrep*} un amic meu DINS]]]

Tot i que Rigau (1997, 2013) considera que l'estructura d'*Ha entrat un amic meu* és inacusativa (cf. la seva estructura de (27) amb la nostra de (26)), seguim la proposta d'aquesta autora que en aquestes construccions existencials sempre hi ha un pronom *HI* (realitzat o no), el qual considerem, seguint un cop més Rigau (1997 i seg.), que impersonalitza l'oració.¹⁸

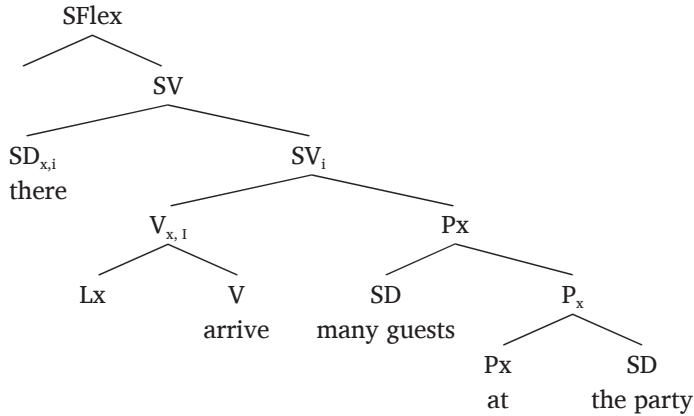
(27) [_V [_V *entr-*] [_{SPrep} HI [_P P_{CC} un amic meu]]]

En efecte, l'estructura sintàctica que proposem a (26) és molt similar a les estructures que proposen Hale i Keyser (2002) i Kallulli (2008) per a les anomenades «*there*-constructions» de l'anglès, com les de (28) i (29), respectivament. Des del punt de vista de l'estructura argumental, cal remarcar que no són estructures pròpiament inacusatives, ja que la posició d'argument extern (espec-*v* per a Kallulli i adjunt a SV per a Hale i Keyser) està directament ocupada pel pronom *there* 'hi'.¹⁹ Seguint Hale i Keyser (2002), l'estructura de (26) és, doncs, diferent de l'estructura argumental que tenen els verbs inacusatius prototípics o nuclears (angl. *core unaccusatives*), els quals no tenen argument extern (és a dir, en els seus termes, no hi ha un SDet adjuntat a SV; en els nostres termes, no hi ha un SDet a espec-*v*): p. ex., *The sky cleared* 'El cel es va aclarir' / [_V *The sky* [_V *V clear*]] (Hale i Keyser, 2002: 16-17).

¹⁸ Vegeu també Masullo (1992) i Fernández-Soriano (1999), entre d'altres, per a més discussió sobre els anomenats «subjectes locatius i datius» (cf. angl. *quirky subjects*).

¹⁹ De fet, cal notar que l'estructura argumental de (28) és, essencialment, la mateixa que proposen Hale i Keyser (2002) per als verbs locatius transitius (p. ex., *shelve* 'enlleixar' o *saddle* 'ensellar'): p. ex., *John shelved the books* / [_{SV} *John* [_V *V* [_P *the books* [_P *P shelf-*]]]]], on la posició d'argument extern (segons ells, la d'adjunt a SV; cf. Koopman i Sportiche, 1991) està ocupada per *John*.

(28) There arrived many guests at the party (Hale i Keyser, 2002: 202, ex. [16])

Segons Hale i Keyser (2002: 202), «la inserció de *there* implica inserció de *there* a la posició de subjecte i coindexació de *there* amb l'element L(ocatiu) adjuntat a V. Aquest segon element està coindexat amb la P(reposició) en virtut de la concordança».²⁰ Vegeu també Moro (1997).

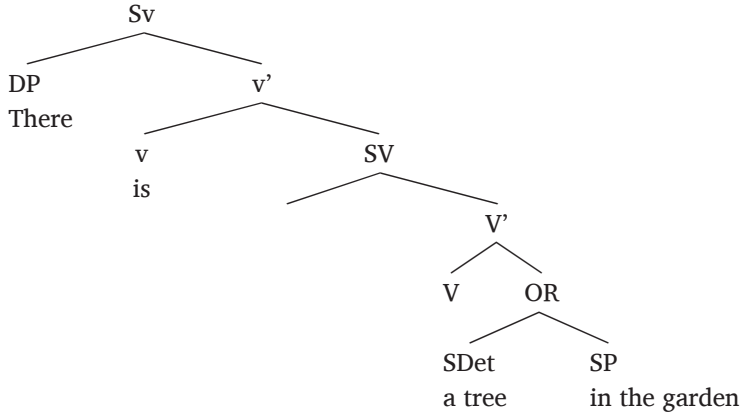
Com es pot veure a (26), la nostra proposta és que el pronom *HI* ocupa també directament (de manera no derivada) la mateixa posició que ocupa el pronom *there* a l'estructura de (29), que és l'estructura que proposa Kallulli (2008).²¹

20 «*There*-insertion involves insertion of *there* in subject position and coindexation of *there* with the V-adjoined L ['L(ocative)' or 'areal' agreement: J.M.]. The latter is, of course, coindexed with P by virtue of agreement».

21 Cf. Kallulli (2008: 286): «Moreover, in view of the paradigm in [(i)], I submit that 's in [(ic)] is actually a clitic form not of *is* (i.e., *be*) but of *has*, on a par with e.g. French *il y a* or Spanish *hay* and many other languages such as Albanian, Bulgarian, Greek, Hebrew and even varieties of German, to mention but a few. If so, then this is a strong argument for the subjecthood of *there*».

- (i) a. There are students in the room.
 b. *There is students in the room.
 c. There's students in the room.

(29) There is a tree in the garden (Kallulli 2008: 284)²²

Considerem ara quina és l'anàlisi de les estructures pròpiament inacusatives (cf. aquelles que en català antic seleccionen *ésser*: p. ex., (17f) *La marquesa de Agilar és ja venguda* [1525-1542, *Epistolaris*, c. 65, l. 52]). La nostra proposta és que als exemples de (17) del català antic o a l'exemple de (30a) del català contemporani els correspon una estructura inacusativa: (30b) és l'estructura argumental inacusativa que proposem per a (30a), segons la qual l'SDet *el meu amic* no és un argument extern sinó que es genera com a subjecte intern d'una OR (Oració Reduïda) i es trasllada a la posició de subjecte d'STemps/SFlex on rep cas nominatiu (cf. Hoekstra, 1999, entre d'altres, per a la mateixa anàlisi sintàctica).

- (30) a. El meu amic ja ha entrat.
 b. [_{Sv} V_{ANAR} [_{OR/SPrep*} El meu amic DINS]]

Si considerem de nou les dades de (17), és interessant notar que l'agentivitat no sembla rellevant a l'hora de determinar la selecció de l'auxiliar en català antic: per exemple, a (17e) *uns hòmens de Marthorell que eren venguts a negociar ab mi*, la clàusula final ens indica que el subjecte de *venir* cal interpretar-lo com un agent, tot i que, estructuralment parlant, sigui una Figura, això és, el subjecte intern de la predicació locativa de (30b). Víctor Acedo Matellán (com. pers.) també apunta que un problema per a l'anàlisi intransitiva/inergativa (és

²² Segons Kallulli (2008: 284, nota 12), «the reason why the postverbal DP must occupy the specifier of the small clause and not, say, Spec of VP in [(29)] is that in certain languages, the counterparts of *there*-existential constructions may contain a (non-selected) dative, as in the German example *Es geht mir ein Bub da* (lit. 'There goes me a boy there'), merged in Spec of VP».

a dir, no inacusativa) dels verbs agentius de moviment direccional (cf. Gràcia, 1989 i Rigau, 2013, per a aquesta proposta)²³ és el que planteja la bona formació de construccions com ara *Avui han vingut operaris a arreglar les canonades*.

CONCLUSIONS

Les construccions fabrianes del tipus IV (p. ex., *Ha arribat un amic meu*) no tenen una estructura argumental pròpiament inacusativa, sinó una de similar a la que proposen Hale i Keyser (2002) i Kallulli (2008) per a les construccions existencials angleses amb el pronom locatiu *there* (p. ex., *There arrived a friend of mine*). Tant en les unes com en les altres la posició sintàctica d'argument extern (espec-*v*) està directament ocupada per un pronom impersonalitzador (cf. Rigau, 1997 i seg.). En canvi, les construccions del tipus *El meu amic ja ha arribat* sí que tenen una estructura pròpiament inacusativa (sense SDet a espec-*v*), una estructura que és diferent, per tant, de la que correspon a les construccions inergatives del tipus *El meu amic no ha treballat mai*.

Les dades de selecció de l'auxiliar en català antic (Massanell i Mateu, en prep.) afavoreixen una assignació d'estructura argumental diferent per a les construccions existencials del tipus *Los à vengut gran dan a lur molí* i per a les construccions de subjecte de resultat del tipus *La malaltia ere venguda per peccat*. Les primeres tenen una estructura argumental en què l'argument extern es correspon amb un pronom datiu/locatiu (realitzat o no), mentre que les segones tenen una estructura argumental pròpiament inacusativa, és a dir, {sense argument extern/sense SDet a espec-*v*}.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ACEDO MATELLÁN, Víctor (2010). *Argument Structure and the Syntax-Morphology Interface. A Case Study in Latin and other Languages*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona. Disponible a <http://hdl.handle.net/10803/21788>.

²³ Seguint Gràcia (1989), Rigau (1997, 2013) proposa que un verb com ara *entrar* no és usat a (30a) com a inacusatiu, sinó com a intransitiu/inergatiu (cf. *fer entrada*). Gemma Rigau (com. pers.) proposa que l'estructura dels verbs de moviment direccional usats de manera agentiva podrien tenir una capa d'acció (*v_{FER}*). D'altra banda, Rigau (2013) proposa també que la selecció de l'auxiliar *haver* en les construccions existencials de l'alguerès (cf. *Hi ha vengut hòmens* amb *Hi és vengut lo pare*) podria ser sensible a la presència d'una *P_{CC}*: cf. (27) [_V [_V ven-] [_{SP} hi [_{P'} *P_{CC}* hòmens]]]. Són dues propostes alternatives interessants que caldrà valorar amb més deteniment.

- ALSINA, Àlex (2007). «La sintaxi de Pompeu Fabra: les proposicions del tipus IV. Extret de *La Figura i l'obra de Pompeu Fabra*». Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Disponible a www.upf.edu/universitat/presentacio/pompeufabra/alsina.html.
- ARANOVICH, Raúl (2000). «Split Intransitivity and reflexives in Spanish». *Probus*, vol. 12, pàg. 165-186.
- ARANOVICH, Raúl (2003). «The semantics of auxiliary selection in Old Spanish». *Studies in Language*, vol. 27 (1), pàg. 1-37.
- BAKER, Mark (2003). *Lexical categories. Verbs, nouns, and adjectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BARTRA, Anna (1987). «Encara n'hi ha més' (Entorn de EN i alguns SNs genitius)». *Llengua & Literatura*, vol. 2, pàg. 377-427.
- BATLLE, Mar (2002). *L'expressió dels temps compostos en la veu mitjana i la passiva pronominal. El procés de substitució de l'auxiliar 'ésser' per 'haver'*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BENTLEY, Delia; EYTHÓRSSON Thórhallur (2003). «Auxiliary selection and the semantics of unaccusativity». *Lingua*, vol. 114, pàg. 447-471.
- BONET, Sebastià (1991). *Els manuals gramaticals i la llengua normativa. Estudis de gramatografia catalana contemporània*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.
- BORER, Hagit (2005). *Structuring sense*. Oxford / Nova York: Oxford University Press.
- BURZIO, Luigi (1986). *Italian Syntax. A Government and Binding Approach*. Dordrecht: Reidel.
- CHOMSKY, Noam (1995). *The Minimalist Program*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- COSTA, Joan (2005). *Norma i variació sintàctiques: la concepció de Pompeu Fabra (1891-1948)*. Tesi doctoral, Universitat de Girona. Disponible a www.tdx.cat/handle/10803/7816.
- ESPINAL, M. Teresa; MATEU, Jaume (2011). «Bare nominals and argument structure in Catalan and Spanish». *The Linguistic Review*, vol. 28, pàg. 1-39.
- FABRA, Pompeu (1956). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide.
- FERNÁNDEZ SORIANO, Olga (1999). «Two types of impersonal sentences in Spanish. Locative and dative subjects». *Syntax*, vol. 2 (2), pàg. 101-140.
- FERRATER, Gabriel (1981). *Sobre el llenguatge*. Barcelona: Quaderns Crema.
- GRÀCIA, Lluïsa (1989). *Els verbs ergatius en català*. Ciutadella: IME.
- HALE, Kenneth L. (1986). «Notes on World View and Semantic Categories: Some Warlpiri Examples». A: Muysken, Peter; Van Riemsdijk, Henk (ed.). *Features and Projections*, pàg. 233-254. Dordrecht: Foris.
- HALE, Kenneth L.; KEYSER, Samuel J. (1993). «On argument structure and the lexical expression of syntactic relations». A: Hale, Kenneth L.; Keyser, Samuel J. (ed.). *The view from building 20: Essays in linguistics in honor of Sylvain Bromberger*, pàg. 53-109. Cambridge, MA: The MIT Press.
- HALE, Kenneth L.; KEYSER, Samuel J. (2002). *Prolegomenon to a theory of argument structure*. Cambridge, MA: The MIT Press.

- HARLEY, Heidi (2011). «A Minimalist Approach to Argument Structure». A: Boeckx, Cedric (ed.). *The Handbook of Linguistic Minimalism*. Oxford / Nova York: Oxford University Press.
- HOEKSTRA, Teun (1999). «Auxiliary Selection in Dutch». *Natural Language & Linguistic Theory*, vol. 17, pàg. 67-84.
- JACKENDOFF, Ray (1997). *The Architecture of the Language Faculty*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- KALLULLI, Dalina (2008). «There Is Secondary Predication in *There*-Existentials». A: Chang, Charles B.; Haynie, Hannah J. (ed.). *Proceedings of the 26th West Coast Conference on Formal Linguistics (WCCFL)*, pàg. 279-287. Somerville, MA: Cascadia Proceedings Project.
- KAYNE, Richard (1993). «Toward a Modular Theory of Auxiliary Selection». *Studia Linguistica*, vol. 47, pàg. 3-31.
- KAYNE, Richard (2008). «Antisymmetry and the lexicon». *Linguistic Variation Yearbook*, vol. 8, pàg. 1-31.
- KELLER, Frank; SORACE, Antonella (2003). «Gradient Auxiliary Selection and Impersonal Passivization in German: An Experimental Investigation». *Journal of Linguistics*, vol. 39, pàg. 57-108.
- KIPARSKY, Paul (1997). «Remarks on Denominal Verbs». A: Alsina, Àlex; Bresnan, Joan; Sells, Peter (ed.). *Complex Predicates*, pàg. 473-499. Stanford, CA: CSLI Publications.
- KOOPMAN, Hilda; SPORTICHE, Dominique (1991). «The position of subjects». *Lingua*, vol. 85 (1), pàg. 211-258.
- KRATZER, Angelika (1996). «Severing the external argument from its verb». A: Rooryck, Johan; Zaring, Laurie (ed.). *Phrase structure and the lexicon*, pàg. 109-137. Dordrecht: Kluwer.
- LABELLE, Marie (1992). «Change of state and valency». *Journal of Linguistics*, vol. 28 (2), pàg. 375-414.
- LEVIN, Beth; RAPPAPORT HOVAV, Malka (1995). *Unaccusativity. At the Syntax-Lexical Semantics Interface*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- MARANTZ, Alec (2001). «Words». Manuscrit, MIT. Disponible a <http://dingo.sbs.arizona.edu/~hharley/courses/Oxford/Marantz2.pdf>.
- MARANTZ, Alec (2005). «Objects out of the lexicon: Objects as events». Manuscrit, MIT. Disponible a <http://web.mit.edu/marantz/Public/Vienna/Vienna.pdf>.
- MARANTZ, Alec (2013). «Verbal argument structure: Events and participants». *Lingua*, vol. 130, pàg. 152-168.
- MASSANELL i MESSALLES, Mar (2009). «Beneficios de los corpus informatizados para la investigación diacrónica: el caso del CICA para la GCA y los auxiliares de perfecto». A: Romero Aguilera, Laura; Julià Luna, Carolina (coord.). *Tendencias actuales en la investigación diacrónica de la lengua*, pàg. 147-158. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.

- MASSANELL i MESSALLES, Mar (2011). «La preferència per la posposició dels subjectes definits en les construccions inacusatives: un tret desapercebut del català nord-occidental». *Estudis Romànics*, vol. 33, pàg. 107-128.
- MASSANELL i MESSALLES, Mar; MATEU, Jaume (en preparació). «L'auxiliar dels temps de perfet». A: MARTINES, Josep; PÉREZ-SALDANYA, Manuel (ed.). *Gramàtica del Català Antic*.
- MASULLO, Pascual José (1992). «Two types of Quirky Subjects. Spanish Versus Icelandic». *NELS*, vol. 23, pàg. 303-317.
- MATEU, Jaume (2002). *Argument Structure: Relational Construal at the Syntax-Semantics Interface*. Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona. Disponible a <http://www.tdx.cat/handle/10803/4828>.
- MATEU, Jaume (2005). «La selecció de l'auxiliar en els verbs intransitius del català antic: alguns aspectes descriptius i explicatius». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, vol. 38, pàg. 211-240.
- MATEU, Jaume (2008). «On the lexical syntax of directionality/resultativity». A: Asbury, Anna; Dotlačil, Jakub; Gehrke, Berit; Nouwen, Rick (ed.). *Syntax and semantics of spatial P*, pàg. 221-250. Amsterdam/Filadèlfia: John Benjamins.
- MATEU, Jaume (2009). «Gradience and Auxiliary Selection in Old Catalan and Old Spanish». A: Crisma, Paola; Longobardi, Giuseppe (ed.). *Historical syntax and linguistic theory*, pàg. 176-193. Oxford: Oxford University Press.
- MATEU, Jaume (2012). «Conflation and incorporation processes in resultative constructions». A: Demonte, Violeta; McNally, Louise (ed.). *Telicity, Change, and State. A Cross-Categorical View of Event Structure*, pàg. 252-278. Oxford / Nova York: Oxford University Press.
- MATEU, Jaume; ESPINAL, M. Teresa (2007). «Argument structure and compositionality in idiomatic constructions». *The Linguistic Review*, vol. 24, pàg. 33-59.
- MATEU, Jaume; MASSANELL i MESSALLES, Mar (en premsa). «A Constructional Approach to Auxiliary Selection: Evidence from Existential Constructions». A: Kailuweit, Rolf; Rosemeyer, Malte (ed.). *Auxiliary Selection Revisited: Gradience and Gradualness*. Berlín / Nova York: De Gruyter.
- MATEU, Jaume; RIGAU, Gemma (2002). «A Minimalist Account of Conflation Processes: Parametric Variation at the Lexicon-Syntax Interface». A: Alexiadou, Artemis (ed.). *Theoretical Approaches to Universals*, pàg. 211-236. Amsterdam/Filadèlfia: John Benjamins.
- MATEU, Jaume; RIGAU, Gemma (2010). «Verb-particle constructions in Romance: a lexical-syntactic account». *Probus*, vol. 22 (2), pàg. 241-269.
- MCFADDEN, Thomas; ALEXIADOU, Artemis (2010). «Perfects, Resultatives, and Auxiliaries in Earlier English». *Linguistic Inquiry*, vol. 41 (3), pàg. 389-425.
- MORO, Andrea (1997). *The Raising of Predicates*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PAR, Anfós (1923). *Sintaxi Catalana: segons los Escrits en Prosa de Bernat Metge (1398)*. Halle (Saale): Max Niemeyer.

- PERLMUTTER, David (1978). «Impersonal Passives and the Unaccusative Hypothesis». A: Jaeger, Jeri J. et al. (ed.). *Proceedings of the Fourth Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society*, pàg. 157-189. Berkeley, CA: Department of Linguistics.
- PERLMUTTER, David (1989). «Multiattachment and the unaccusative hypothesis: the perfect auxiliary in Italian». *Probus*, vol. 1, pàg. 63-119.
- RAMCHAND, Gillian (2008). *Verb meaning and the lexicon. A first phase syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- RAMOS, Joan Rafael (2005). «Els auxiliars dels temps compostos en català medieval». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, vol. 38, pàg. 179-209.
- REAL-PUIGDOLLERS, Cristina (2013). *Lexicalization by phase. The role of prepositions in argument structure and its cross-linguistic variation*. Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona. Disponible a <http://www.tdx.cat/handle/10803/120181>.
- RIGAU, Gemma (1990). «Les propietats d'agradar: estructura temàtica i comportament sintàctic». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, vol. 8, pàg. 7-20.
- RIGAU, Gemma (1997). «Locative sentences and related constructions in catalan: ésser/haver alternation». A: Mendikoetxea, Amaya; Uribe-Etxebarria, Miriam (ed.). *Theoretical issues at the morphology-syntax interface*, pàg. 395-421. Bilbao/Sant Sebastià: Euskal Herriko Unibertsitatea/Gipuzkoa Foru Aldundia.
- RIGAU, Gemma (2002). «Els complements adjunts». A: Solà, Joan; Lloret, Maria-Rosa; Mascaró, Joan; Pérez Saldanya, Manuel (dir.). *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2, pàg. 2047-2114. Barcelona: Empúries.
- RIGAU, Gemma (2005). «Number agreement variation in Catalan dialects». A: Cinque, Guglielmo; Kayne, Richard (ed.). *The Oxford Handbook of Comparative Syntax*, pàg. 775-805. Oxford: Oxford University Press.
- RIGAU, Gemma (2013). «La preposició silent d'alguns verbs de moviment local». *Els Marges*, vol. 100, pàg. 125-132.
- ROSEN, Carol (1984). «The Interface between Semantic Roles and Initial Grammatical Relations». A: Perlmutter, David; Rosen, Carol (ed.). *Studies in Relational Grammar 2*, pàg. 38-77. Chicago, Illinois: University of Chicago Press.
- ROSSELLÓ, Joana (2002). «El SV, I: Verb i arguments verbals». A: Solà, Joan; Lloret, Maria-Rosa; Mascaró, Joan; Pérez Saldanya, Manuel (dir.). *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2, pàg. 1853-1949. Barcelona: Empúries.
- ROYO, Carles (en preparació). *L'estructura argumental i l'estructura eventiva dels verbs psicològics del català*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.
- SOLÀ, Joan (1987). *Qüestions controvertides de sintaxi catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- SOLÀ, Joan (1994). *Sintaxi normativa. Estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries.
- SORACE, Antonella (2000). «Gradients in Auxiliary Selection with Intransitive Verbs». *Language*, vol. 76, pàg. 859-890.
- SORACE, Antonella (2004). «Gradience at the Lexicon-Syntax Interface: Evidence from Auxiliary Selection and Implications for Unaccusativity». A: Alexiadou, Artemis; Anagnostopoulou, Elena; Everaert, Martin (ed.). *The Unaccusativity Puzzle*.

- Explorations of the Syntax-Lexicon Interface*, pàg. 332-353. Oxford/Nova York: Oxford University Press.
- STOLOVA, Natalya I. (2007). «Italian split intransitivity and image schemas». *Annual Review of Cognitive Linguistics*, vol. 5, pàg. 77-106.
- TALMY, Leonard (2000). *Toward a cognitive semantics. Vol. 2: Typology and process in concept structuring*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- TORREGO, Esther (1989). «Unergative-unaccusative alternations in Spanish». *MIT Working Papers in Linguistics*, vol. 10, pàg. 253-272.
- VAN VALIN, Robert (1990). «Semantic parameters of split intransitivity». *Language*, vol. 66, pàg. 221-260.
- ZAENEN, Annie (1993). «Unaccusativity in Dutch: Integrating Syntax and Lexical Semantics». A: Pustejovsky, James (ed.). *Semantics and the Lexicon*, pàg. 129-161. Dordrecht: Kluwer.
- ZUBIZARRETA, María Luisa; OH, Eunjeong (2007). *On the syntactic composition of manner and motion*. Cambridge, MA: The MIT Press.